

NARICANJE
KOT NAČIN
ŽIVLJENJA

str. 2

PUCONSKE
JABLANE NA
GORENJOM
SENIKI

str. 5

Porabje

ČASOPIS ZVEZE SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 17. november 1994 • Leto IV, št. 23

Košičev sklad

ŠTIPENDIJE ŠE NAPREJ

Januarja bo minilo dve leti od ustanovitve Košičevega sklada. Člani kuratorija so na Gornjem Seniku pregledali svoje delo, spregovorili pa tudi o tistem, kar jih čaka v prihodnje.

Največ odmeva je bilo lani ob razpisu štipendij za porabske solarje. Nanj se je odzvalo 48 osnovno- in srednješolcev, štipendija pa naj bi bila spodbuda za učenje slovenskega jezika. Tako so učenci nižjih razredov osemletke dobivali mesečno 500 forintov, 1000 forintov pa učenci višjih razredov osnovne šole in dijaki srednjih šol.

Zaradi finančnih težav letos štipendij še niso razpisali. Dogovorili pa so se, da bodo poskušali storiti vse, da zagotovijo denar za štipendije tudi v letošnjem šolskem letu. Nenazadnje ne gre le za spodbudo za učenje maternega jezika, ampak tudi neke vrste socialno pomoč. Večina članov kuratorija se ni navduševalo nad predlogom, da bi v bodoče sklad štipendiral največ dva učenca iz vsake porabske šole, ampak naj bi še naprej štipendirali večje število solarjev, ki hodijo k pouku slovenskega jezika. Nekaj denarja za štipendije pa bodo poskušali zagotoviti tudi od slovenskih institucij, predvsem ministrstva za šolstvo in šport. Višina štipendij naj bi bila enaka kot v lanskem šolskem letu.

In kakšne so druge akcije, ki jih načrtuje Košičev

KOŠIČ IN NJEGOV ČAS

Košičev sklad je 5. novembra priredil na Gornjem Seniku predstavitev zbornika *Košič in njegov čas*. Zbornik vsebuje 13 referatov s simpozija z istim naslovom, ki so ga priredili lani oktobra v Števanovcih. Dodan je tudi prispevek dr. Vilka Novaka, izjemnega poznavalca Košičevega dela, ki je zapisal o pomenu gornjeseniškega župnika naslednje:

"Jožef Košič je prvi med prekmurškimi pi-

satelji imel tudi znanstvene ambicije. Bil je prvi med njimi, ki ni le skrbel za množenje dotodanjega nabožnega repertorija marveč je s svojimi spisi tako prikazoval značaj in življenje svojega ljudstva, kakor tudi poučeval v omiki. Čeprav je v madžarskem spisu napačno sodil o izvoru prekmurških Slovencev, ko jih je imel za potomce Vandalov, je dal z njim madžarske mu znanstveniku priili-

ko, da je poudaril slovenski značaj naroda med Muro in Rabo."

Po predstavitvi posameznih prispevkov je dr. Zinka Zorko, podpredsednica sklada, izrazila upanje, da bo zbornik vzbudil zanimanje strokovnjakov obenem pa tudi bralcev. Raznolikost študij pa zagotavlja, da bo zbornik našel svoje bralce tudi med nestrokovnjaki.

-MS-

sklad? Meseca marca naslednje leto bodo v goste povabili slovenske in madžarske strokovnjake, ki se ukvarjajo z dvojezičnim šolstvom. Prvi dan naj bi obiskali porabske osnovne šole, naslednji dan pa naj bi se pogovorili o tem, kako dati zagon slovenskemu šolstvu v Porabju. Vemo, da je bilo v preteklosti storjenih veliko napak in da je bilo pri pripravi učbenikov in učnih načrtov veliko improvizacije.

Košičev sklad bo organiziral tudi raziskovalni tabor, na katerem naj bi udeleženci zbirali in strokovno obdelali porabska narečna gradiva. Na Gornjem Seniku bodo postavili spominsko ploščo Jožefu Košiču. Sredstva za ploščo, na kateri bo dvojezični napis, je zagotovil Sklad za etnične manjšine. Sklad načrtuje tudi izdajo zbornika študij profesorja dr. Vilka Novaka o slovensko-madžarskih kulturnih stikih in izdajo turističnega vodiča po Sloveniji. Tako v Porabju kot tudi v Budimpešti naj bi organizirali predstavitev romanov, tudi prevedenih v madžarski jezik, Ferija Lainščka.

Na sestanku kuratorija Košičevega sklada je več razpravljalcev poudarilo tudi potrebo po boljšem sodelovanju med Košičevim skladom in Zvezo Slovencev na Madžarskem. Dejstvo je, da konec koncev delajo vsi za iste cilje.

Silva Eöry

NARICANJE KOT NAČIN ŽIVLJENJA

Besedo "naricati" določa Slovar slovenskega knjižnega jezika kot etnološki izraz ("izražati žalost za umrlim z obredno pesmijo"). Nas, navadne smrtnike, pa to spominja na nekaj minulega, na nekaj, kar vsaj izumira, če že ni izumrlo. Kot neki lepi, stari ljudski običaji, ki so bili nekoč v navadi. Vendar se krepko motimo, če mislimo, da v primeru naricanja zares gre za prastari običaj, ki je že zdavnaj izumrl. Vsaj na Madžarskem je živ. Tako v resničnem kot v prenesenem pomenu besede.

V teh žalostnih brezposelnih časih - pozor etnologi: brezposelnost kot nov ljudski običaj! - so se nekateri podjetneži v vzhodnem delu Madžarske spomnili naricanja kot biznisa. Po načelu klaker-

jev, najetih ploškačev, ki smo jih kar precej imeli v zadnjih štirih letih tudi na Madžarskem. Torej novodobne naricalke za 500, 700 ali 1000 forintov nudijo svoje posebne usluge na pogrebih parvenijev modernih časov. Intenziteta umetnega joka je pač odvisna od prej naštetih vsot. Slovenščina pozna le naricalko, torej samo žensko obliko. Na Madžarskem pa tudi moški opravljajo ta, iskreno rečeno, nelahek biznis. (Škoda, da je zaključen SSKJ, ker bi vanj lahko zapisali tudi obliko: naricalec.) Zastavlja se seveda vprašanje, kako neki trdosrčni brdvasi naricalci pridejo do solz. Stara pogruntavščina: v zgledno zlikane robčke s črnimi robovi so lepo zavite rezine hude madžarske čebule...

Po navadi so bile naricalke starejše ženske. Ne ravno stoletne, ampak starejše. Nikakor pa stodnevne. Kot so naši Stodnevnik na oblasti, ki so prevzeli funkcijo naricalk. Joj, kako smo v slabem gospodarskem stanju! Ježešmarija, kako slaba je bila prejšnja vlada, ki je vse uničila! Gorje vam, dragi podložnik! (Drage so vaše tovarne, trgovine in storitve, da bi vas zlodej! - si misli prenekateri občan.) Uh, sele naslednje leto bo hudo! Sploh pa, če nas bo opozicija še naprej zafrkavala. Bog se nas usmili! In sploh, če bi vi vedeli, kako je težko biti minister pa strankin predsednik. Ojoj, vi pojma nimate, kako si mi prizadevamo na vse kriplje, da bi čim boljše uživali! No, ne ravno zdaj, ampak v lepi, svetli (daljno daljni)

prihodnosti. Jojme, jojme-ne, pa kakšna odgovornost, pa če bi vi vedeli, zgodovinsko gledano, kako važno je tole naše poslanstvo in blablaba in blablaba in amen(a nikjer)...

Ob zgornjih Stotnikih so (smo?) drugi glavni naricalci Stotaki. Tisti, ki imajo (imamo?) sto za neko magično število. Bože moj, bože moj, vsak čas bo bencin stal sto forintov, pa tudi sladkor, da o kruhu ne govorimo. Tudi za najcenejše litrsko vino v trgovini je že treba odšteti stotak pa še kaj zraven. Sveta Marija, kako pa bomo shajali, ko pa se bo baje število brezposelnih naslednje leto povečalo kar za dvesto tisoč! Kljub temu, da so nam že stokrat obljubili različni politiki v preteklem stoletju, da zdaj

(ko so oni na oblasti) bo nekaj časa hudo, potem pa se bodo stvari obrnile na bolje. Tudi sedanji stotniki ženejo isto lajno, verjetno (mogoče) bodo čez stokrat sto dni lepši časi. Vmes pa kot pravi stotniki ukazujejo raznim panogam, zlasti proračunskim, češ tu je treba odščitniti nekaj milijard, tam več milijonov, dajmo tudi pri davkih malo še naviti. Da bi jih sto hudičev! O Madonca, saj so že sto dni na oblasti (no, nekaj manj, ker so poleti tudi v parlamentu bile počitnice), zdaj bi se pa že res morali čudeži dogajati! Oj, mi reve, sirote vsega sveta! Kaj nas pa briga, da je ves svet v recesiji - mi smo pa na procesiji (naricanja).

Stop(osto)!
Stokrat hvala!

Fr.M.

OTROŠKI GOVOR IN MANJŠINE

V Špetru/San Pietro al Natisone v Italiji (Beneška Slovenija, kjer živi od italijanske države še vedno naprignana slovenska zamejska skupnost) je potekalo 11., 12. in 13. novembra mednarodno posvetovanje o razvijanju manjšinskih jezikov v vzgojno-izobraževalnih sistemih pri manjšinah v različnih evropskih državah. Naslov posvetovanja je bil Otroški govor in manjšine. Posvetovanje so organizirali: Študijski center Nediža iz Špetra, Confemili (Vsedržavni federativni odbor jezikovnih manjšin v Italiji), Katedra za didaktiko sodobnih jezikov Univerze v Vidmu in Komisija evropskih skupnosti. K sodelovanju so bili povabljeni strokovnjaki, univerzitetni profesorji, raziskovalci in predstavniki javnih uprav, ki so v svojih nastopih predstavljali problematiko ohranjanja manjšinskih jezikov posameznih manjšinskih skupnosti; predstavljene

pobude in ugotovitve pa bi naj bile osnova za izdelavo kompleksnega projekta ohranjanja manjšinske identitete v okviru programov Evropske skupnosti.

V treh uvodnih referatih: Dvojezičnost pri otroku ter njegov kognitivni in jezikovni razvoj. Dvojezično šolstvo: manjšinski jezik in državni jezik in Materinščina, drugi jezik in tuji jezik v komunikacijski interakciji beneških otrok - so profesorji z rimske in videmske univerze spregovorili o ohranjanju in razvijanju manjšinskih

jezikov v Italiji. V nadaljnjih referatih pa smo spoznavali problematiko manjšinskih jezikov pri naslednjih manjšinskih skupnostih: bretonski (Francija), fran-

ko-provansalski (Italija), italijanski (Slovenija), slovenski (Italija), katalonski (Španija), nemški (Italija), slovenski (Madžarska), frizijski (Nizozemska), slovenski (Avstrija). Iz Slovenije sva na posvetovanju sodelovali Jelka Vatovec-Morato, ki je predstavila pouk slovenskega jezika kot drugega jezika za italijansko manj-

šino v Sloveniji, in avtorica tega zapisa; spregovorila sem o problematiki narodnostnega šolstva v Porabju, s posebnim poudarkom na položaju slovenskega jezika kot materinščine.

Pri manjšinskih skupnostih so v zvezi z izobraževanjem v manjšinskih jezikih prišlo do izraza določene problematike, ki jih lahko povzamemo takole:

- alternativno vključevanje standardnega jezika ali krajevnega govora v predšolske ustanove;
- vloga družin pri rabi manjšinskih jezikov;
- prizadevanja krajevnih in deželnih uprav v smislu dvojezične vzgoje;
- položaj manjšinskih jezikov nasproti jeziku večine. Osnovni namen posvetovanja je bil, da predstavljene razprave zbere v organski projekt vzgojnih in organizacijskih posegov, ki bi lahko predstavljali uporabno osnovo za prilaganje posameznim situacijam in potrebam.

Organizatorji so nas

popeljali tudi na špetsko dvojezično osnovno šolo, ki je svojevrsten in zelo uspešen model dvojezične šole, vreden posnemanja. O špetski dvojezični šoli, ki bi lahko bila zgled za Porabje, pa podrobneje v naslednji številki.

Posvetovanje se je zaključilo z razpravo in okroglo mizo, na kateri so sodelovali vsi povabljeni udeleženci ter predstavniki krajevnih in deželnih uprav. Za nas, Slovence, je bilo vsekakor zanimivo, da so organizatorji povabili predstavnike zamejskih Slovencev iz vseh treh držav, Italije, Avstrije in Madžarske. Ob izmenjavi izkušenj pri vzgojno-izobraževalnem delu lahko pridobimo koristna spoznanja, ki nam bodo pomagala pri boljšem, predvsem pa uspešnejšem delu.

Valerija Perger

SIBILSKÉ KNJIGE (20)

KONEC REFORMACIJE NA ČEŠKEM

Boug nede dugo to lagoje djánye gledao. Na szled-nye szvojof sztrasnov kástigov ober nyi szvojo rokou vóftégne, tak, da po vszei országai vszi várasje steri tou lagovijo délajo, sze na nikoj szprávi. Ausig-sobiszlau i Melni, tei varasovje, csi pobozsni, po boz-voj pravicz osztánejo, bodejo Blagoszlovleni, ober vszei drugi varasov. Csi sze gizdoszti i Bogá pozáblivoszti podájo, téda tüdi zanicsani bodejo. Kutenberg sze ftopi, Pilsen i Sac i královcsine Kaurim, Kaszlun i drugi králeszki várasje bodejo od neprijátelov porüseni."

Sibila v svojem prerokovanju omenja resnično obstajajoče kraje na Češkem. Melnik je 32 km od Prage, Plzen je danes znan po pivu, v 17. stoletju pa je bil znano katoliško mesto. Kutenberg oziroma Kutna hora je bila v srednjem veku drugo največje mesto ob Pragi. Za časa reformacije so stanovni na Češkem odstranili habsburškega Ferdinanda II. kot češkega kralja in izvolili za novega deželnega vladarja kalvinskega volilnega kneza Friderika V. Katoliška stanovska zveza v nemški državi - liga - je prišla cesarju na pomoč in je s svojo vojsko leta 1620 na Beli gori pri Pragi porazila češkega "zimskega kralja". S tem je bilo konec reformacije na Češkem. Po Sibilinim pripovedovanju je Čehe za krivoverstvo kaznoval tudi Bog.

"Najzsmetnejši de Prag i gizdavi. Babilon od fundani tei várasí do z ogyniom i z velikov povodnov nanikoi szpráveni i vu tom de eske od neprijátelov opaszani i porüseni i pod ednáko szpráveni bode. Vu tom czaji edna velika küga nasztáne, i toj bojni konecz naprávi. Tak, da velika vnozszina lödi od kügye i od mecsa na nikoi pride. Mrtva teila do vszepovszédi lezsala. Od pszouov i fticsov bodejo zedána. Nede zadoszta lödi, ka bi té mrtve pokápati mogli. Tiszti, steri preikosztánejo, do zsaloszno na tou glédali, da czéili váras ednomi velikomi bregi glihicsen bode, sterom sze tü i tam csüdne sztvári naprei szkázsejo. Z etoga brega nigdar nede nouvi váras gori posztáveni. Jazbeczi i liszczice do sze v tom bregi drszáli. Gda do foringáske tam mimo pelali, do z bicsami sztreitali i do pravli: Eti je tej Prag váras sztéri, i etam je bila varaska tanácsna hisa. Gde zdaj nisterne hizsicze sz té sztäre zidine gorizozidane sztojijo, szo prlé sztále velike hizse i palacse, vszáki ki vu ton czajti tomi mészti pride, roké proti nébi zdigne ino de pravo. gdé je zmozsznoszt toga várasa, gde szo lödje toga várasa vu stream telko jezero lödi zszivélo? Je meszto zdaj kács, jazbecov i liszcz. Prvle, kak té váras na nikoj pride, Boug dosztá kastig ober toga országa i tei lödi za pobogsanye piuszti. Te ete kastigye bodejo: gläd, lagoje letá, Beteg, boine, veliki mrasz vu sterom szilgye i ográdi vu lepom czvetiji pozabéjo, i eske Ribe vu vodei zmrznejo. Mrasz veliki kvár naprávi, potom eske nyihov zsiteg prekrátseni bode, tak dosztá mladi lödi merjé i eske nebeszke planeté do necsemurno kázale proti lösztví. Szuncze nyim nede vecs szvojo toplocso davalo. Dosztrakrát veliki mrasz bode, vu czajti zszétve do lödjé veliki kvár méli, i eske szád od velikoga mrazi na nikoi pride."

Marija Kozar

KAJ MISLITE

11. decembra do na Vogrskom lokalne volitve. Od tauga smo spitali löstvo, ka mislijo, ka čakajo od volitve?

Vendel Horvat iz
Stevanovec

"Včara sam daubo papir za volitve. Meni je vseeno, ka sto baude župan, samo aj se briga za löstvo. Nej samo župan, liki cejla samouprava takša mora biti. Kak sam čüjo, vsakšo leto menja pejnaza dobi ves. Zaman baude stokoli, če nejga pejnaz. Dosta takši lödi je, steri nejmajjo penzijo, sterim dobro pride, če na leto dvakrát, trikrát dobijo kakšno pomauč od samouprave. Tau tö si dobro morajo zbroditi, kama delijo pejnaza. Dostakrát je bilau tak, ka takši vóauosto, steroma bi bola potrejbno bilau. Zdaj de tak malo pejnaz, ka takšo löstvo trbej v samoupravo, steri vsakši filer pogled-najo, kama dajo. Tau vejim, ka je tau nej tak na leki."

Irena Mukič z Gornjega
Senika

"Ka leko čaka? Tak nika dobro neda. Vsakšo leto menja pejnaz. Tau mi tü v otroškom vrtci tö poz-namo. Mi mamó račun na leto pa iz tauga moramo gazdüvati. Samouprava ka leko, tisto tak da, več pa ne more. Če kaj küpiti škemo, te prošnje pa natečajje pišemo. Zdaj če nastane narodnostna samouprava, te leko, ka malo lakejšje baude, če do nas malo pomagali. Morali do se brigati za otroški vrtec, zato ka tü nad mlajši sta samo dva Madžara, drugi vsi so Slovenci. Mi, tü na Gorenjon Seniki, v narodnostnom vrtci ranč telko plače mamó kak tisti, steri v Varaša delajo pa njim nej trbej slovenski gezik včiti. Zatau de se tü mogla narodnostna samouprava pobrigati."

Jože Serlec iz Gornjega
Senika

"Tau za tejn de, koga postavi ves za župana pa kak de se tisti brigo za ves. Istina, če nejga pejnaz, te tö vseeno. Tü v vesi je dosta staro löstvo, sterim pomagati trbej zato, ka nejmajjo penzijo. Dostavse se šte zato od župana tö. Briga se za ves ali samo sebe gleda pa padaše. Na Gorenjom Seniki je menja löstva kak gezero, depa ves na velko falati leži. Dosta poti trbej, tau vse dosta košta. Tau, ka bau po volitvaj, tau je najbole od pejnaz odvisno."

Janoš Trajber iz
Dolnjega Senika

"Tri samouprave baudejo, zato ka tü v vesi živijo Madžari, Nemci pa Slovenci tü. Ka od tauga baude, ka v ednoj vesi tri samouprave baudejo, tau ne vejim. Tü župan dostavse ne more pomagati, če de Madžar, Nemeč ali Slovenec. 30 procentov löstva ranč nede šlau na volitve, ka je ne briga, sto baude. Pred tejm, gda so volitve bile, je ranč tak bilau. Vsakši se s tistim briga, aj držino leko tadrži zato, ka tau samouprava ne napravi mesto nji."

-KH-

OD SLOVENIJE..

ITALIJANSKI VETO

Čas spet hitro teče. Smo že sredi novembra. V Sloveniji so zdaj vse oči uprte v lokalne volitve, ki bodo 4. decembra. Kandidati za župane in člane občinskih svetov so zdaj že znani. Veliko se govori tudi o odnosih Slovenije z Italijo. Zaradi italijanskega veta je Svet ministrov Evropske zveze preložil odločanje za dodelitev mandata za pogajanje med Slovenijo in Evropsko zvezo o pridruženem članstvu Slovenije v Evropski zvezi.

DRNOVŠEK V VELIKI BRITANJI

Slovenski premier dr. Janez Drnovšek je z nekaterimi svojimi sodelavci obiskal Veliko Britanijo. Sešel se je z britanskim kolegom Johnom Majorjem in zunanjim ministrom Douglasom Hurdom. Britansko vodstvo je Drnovšku obljubilo podporo pri slovenskem vključevanju v Evropsko zvezo.

SPORAZUM MED SLOVENIJO IN DANSKO

Minister za ekonomske odnose in razvoj Republike Slovenije Davorin Kračun in veleposlanik Kraljevine Danske na Dunaju Ole Koch sta podpisala sporazum o razvoju gospodarskega, industrijskega in tehničnega sodelovanja med državama.

TEDEN SLOVENSKE ZNANOSTI

Ministrstvo za znanost in tehnologijo je v Ljubljani pripravilo teden slovenske znanosti, hkrati pa tudi 1. slovenski festival znanosti. Poleg dveh univerz in številnih institutov ter razvojnih oddelkov, deluje tudi 128 laboratorijev. V zadnjem obdobju je poraslo število mednarodnih raziskovalnih projektov z udeležbo slovenske znanosti.

MOJI SPOMINI

VSI PO VRSTI DOMAU PRIDEJO

1960. leta so v vesi vtjupspravljali strokovno zadrugo (szakcsoport), gde so pauvali marlinščice (malino). Lüstvo se je sprvoga nej podalo, nišče je nej sto drugoga norc biti. Za tauga volo so na nas poslali policijskoga prejdnjoga. Nikši norc je glaso, ka mi sabotiramo. Prej vsikši tak pravi, ka če moj tast (após) notrastane v zadrugo, te oni tö. Tau je bilau vse za tauga volo, ka so poglavarji, steri so v varaša po pisarnaj sejdli, iz tauga živeli, ka je srmačko lüstvo po vasnicaj pridevalo. Za kilo marlinščic so en forint plačali, en kozarec piva je košto 1,7 forinta.

Z mrlinščicami je dosta dela bilau, na leto je trbelo tri-štirifart okapati. Doma je vsikši emo svojo verstvo tö. Gda so mrlinščice zrejlile, te je žetvo tö zrejlo bilau, obadvaujo je trbelo opraviti.

Po sedmi lejtaj je moj mauž v Varaši daubo delo. Sedem lejta se je vozo na Vogrsko. Dja sam moža dobila nazaj, mlajši pa očo.

1965. leta smo ram vekšoga naredli, edno ižo pa predsobo smo vcujzozidali. Tistoga leta juniuša je moja najstarejša sestra domau prišla z Merke. 35 lejta je minaulo od tistoga, gda je odišla. Dja sam 27 lejta stara bila, gda sam go prvič vidla. Starištje so trno veseli bili, litji njau je žalost domau prinesla. Majuša je moža zgübila. Sirauta se je kumaj vözdjaukala v očini pa v materni rokaj. Ona je vse tak vzela, kak je gospaudni Baug zračuno. Z maužom sta k svetoj meši šla, tam ga je zaojdlasmrť. Infarkt je daubo pa

na mesti je dušo püsto. Sestra gdakoli je išla v kakšnokoli cerkev, je vsigdar dar dala.

Dja sam go trno polübila, vej sva pa z edne krvi. Ona bi leko meni mati bila. Njena najstarejša (h)či je dva mejseca starejša bila kak dja. Najstarejša sestra je trno dobro pa veselo naturo mejla. Rada je špajz delala, dosta se je smejala. 6. juliuša je mejla svoj rojstni den. Cejla držina je vküp bila, ka smo go pozdravljali. Gnauk samo vö z iže išla, za par minutov kričala: "Oča, oča pojdite vö, ka vam nika pokažem!" Vsi smo tavö šli pa gledali, ka se je zgodilo. Ona je málo tele vö iz stále prvejkla pa pravla: "Oča, pred 50. lejtimi sta na tö den dobili edno deklüčno, zdaj pa mate samo edno tele." Tak smo se vsi smejali, ka smo se skurok razpaučili.

Dja sam se samo čüdivavala, ka za 35 lejta je ona svoj materni djezik tak gunčala, kak če bi nigdar nej kraj od doma išla. Dosta ljudi, če kraj od doma pride, pa za kratek cajt nazaj pride, se tak naredi, kak če bi več nej znalo maternoga djezika. Tau je nej istina, svoj materni djezik človek ne more pozabiti. Tau peldiva moja 3. sestra tö. Ona je na Nenskom živela, tam je buma nikoga nej mejla, s sterim bi slovenski gunčala. Gda je za 21 lejta domau prišla, je eštje itak tak znala slovenski kak dja.

1968. leta je domau prišla z Merke moja šesta sestra, stera je odišla 1956. leta, gda je revolucija bila na Vogrskom. Prišla je s tremi mlajši. Z možaum sva njim šla prauto v Hegyeshalom. Kakšno vel-

ko veseldje je bilau, gda smo zagledali tri deklüčine - osem, šest pa štiri lejt stare - vsikša je svoj mali kofer nesla. Tisto leto smo meli dosta žlate doma. Z Nensškoga je prišla domau tretja sestra. Onedvej sta se tö oprvin vidle, ka je mlajša samo 2,5 lejt stara bila, gda je starejša odišla.

Prišli so pa domau iz Brazilije tö, od moje tašče (anyós) sestra pa njen mauž. 44 lejt sta nej doma ojdla. Tri mejsece sta pri nas ostala. Dosti veseli vör smo doživeli vsi vtjuper.

1968. leta sam dja tö delo dobila. Išla sam delat v Monošter v Dom umsko prizadetih (Szoc. Otthon). Te daum je že od l. 1952 v Varaša, 700 ljudi živi tam. Na začetki so se ljudje vösmejali iz tisti, steri so tam delo dobili. Pravli so, ka v nauri špitalaj delajo. Dja sam si s tejm nej pamet trla, rada sam bila, ka sam delo dobila.

1970. leta, gda sam 32 lejt stara bila, so ma v šaulo poslali. Dvej leta sam na tjeden dvakrat v Sombotejo ojdla, ka sam se za tjüjarco vönavčila.

Gda sam začnila v tjünji delati, sam 49 kil vagala. Druge ženske so vse močne bile pa so mi pravle, ka prej dja tau nemo mogla delati, dva mlada petka ne ostanem tam. Z Božjo pomočjauv sam spunila šaulo, sam tjüjarca gratala pa sam 25 lejt dolaobredla. Dosta vse leko zavalim svojoj petoj sestri. Ona je že 11 lejt tam delala, zatok mi je leko dosta pomagala. Nej je leko bilau včiti se, delat ojtj pa doma na verstva delati. V službi je trno žmetno trbelo delati. 19 lejt sam delala v staroj tjünji. Tam smo eštje vse z

rokami mogli pripravlati, nej so bili mašinovdja. Špajete pa kotle smo si sami kürlili z drvami. Vsikši zranek je trbelo pepejo tavö znositi, dva špajeta pa pet kotlov spucati, prvi kak smo tjüjati začnili. Dapa mladi smo bili pa veseli, delo se je nej štelo.

1969. leta smo doma pri izi vodau dali notrapotegniti, pa smo kaupanco dali narediti. Mena je tö ležej bilau, ka mi je nej trbelo vodau nositi, gda sam gvant prala. Oča (tast) so pa ležej maro napajali, nej njim je trbelo iz studenca vodau goniti.

1971. leta je peta sestra, stera je vesi ostala, nauva rama zozidala. Oča pa mati so se skvartejrali v tiste rame, gde je prvin sestra živela. Zatok ka je moja rojstna kuča zvüna vesi bila, starištje so pa že pri lejtaj bili. Oča so bili 79, mati pa 75 lejt stari. Sami so že nej mogli svojo verstvo goradržati, zatok so maro tö odali. Mislili smo, ka do starištje na stare dni ležej živeli, dapa Božja volja je nej takša bila. V tisto djeseni so oča obežžali. V špitalo so prišli na rejzanje. Po tistom so dugo nej k sebi prišli. Šest živoči mlajšov smo te že vsi bili operirani v slepiči (vakbélben). Oča so na stare lete mogli tau skauz dati.

1971. leta je očö boži bič vdaro. Po tistim je njina pamet več nej tak čüsta bila, kak bi mogla biti. Dosta ljudi se je vösmejalo z nji, tau je namč trno bolelo. Vejpa svoj beteg si nišče ne küpi. Nišče ne vej, ka ga čaka.

PUCONSKE JABLANE NA GORENJOM SENIKI

Predsedstvo Zveze Slovencev si že dolgo tere pamet, ka bi se dalo napraviti pri porabskom gospodarstvu. Strokovnjaki iz Murske Sobote so vjuppostavili en plan, gde piše, ka bi v našoj pokrajini ranč tak leko sad pauvali kak prejk granice na Goričkom.

Že dve leti sta minauli od tistoga, ka so se prvič pogočevali o tom, ka bi djablane posadili na Gorenjom Seniki. Zakoj se je tau tak dolgo zavleklo? Kak smo čüli, tisti, steri so tau delati steli, so nej meli zemlau za tou. Steri so pa meli zemlau, tisti so pa tak mislili, ka oni na tistom fundoši več aska dobijo od pšenice, ka tam par-pouvajo. Več od kukarce, krumplinov, kak pa če se tam cepike posadijo. Zato je ostalo tak, ka na menšoj parceli so posadili djablane, stere do rodile za enoga samoga sadjara.

Ka je potrebno za tou, ka aj lejpe djapke dobimo? Dobra lejga, sonce pa kislja zemla. Tou je doma na Seniki ranč tak kak na Goričkom. Zato so se sadjari v Puconcaj odloučili, ka do pomagali. Ka je nji vodilo do toga, ka so svoje cepike posadili na Gorenjom Seniki? O tom je direktor sadjarstva, **Martin Puhan**, pravo naslednje:

"Na tej mali, lepo ograjeni parceli, ki meri približno 20 arov, smo posadili 920 sadik in sicer sort ajdared, jona-gold, vilmuta - to je posebna sorta, ki je malo bolj rdeča - gloster in posadili smo tudi

sorte samaret, ki zori tam med 15. in 20. avgustom, tako da bo lahko za trg že v mesecu avgustu.

Ostale sorte so vse pozne, se pravi zimske, ki jih lahko obiramo konec septembra in na začetku oktobra. Mi smo te sadike dali zas-tonj."

Zakoj?

"Prvič kot pomoč, drugič pa tudi zato, da naj se dejansko začne kaj. To je začetek in upam, da bodo ljudje s te okolice videli te naše sadike, to proizvodnjo.

Računam, da bo naslednje leto tu že precej jabolč. Videli bodo, kako rodijo, kakšna so jabolka in potem bodo seveda tudi kupovali naše sadike. Mi bomo še vsaj 2-3 leta spremljali ta nasad, tudi pomagat pridemo, na spomlad bomo gotovo mi to obrezali na zaželeno višino, tako da tega proizvajalca praktično vpeljemo v proizvodnjo. Ne da bi mi zdaj posadili in potem pustili. Dejansko bo to, lahko rečem, boljši nasad kot pa naš. Boljši more biti zato, ker je tu potem vidno tudi naše delo. Proizvajalec bo imel koristi, mi pa seve-

da propagando za naprej."

Proizvajalec, **Alojz Hanžek**, je s slovensko pomočjauv prišo do lej-poga "mini" sadjarstva. Najgeri smo bili na tou, ka čaka on od prihodnosti, na kaj računa?

"Vüпам se, ka je tau zdaj samo začetek gé, gda de že lüstvo vidlo, ka tau pejneze to prnase na künjo, nej trbej samo vödavati na tou, te zatok že oni to volau dobijo za tou. Zdaješke ge to ne vejim, ka za dve leti, gda do te cepike že rodile, gde lejko djapke

brodim, ka v Monošter aj pa malo dale mo mogo titi pa gorpoiskati tiste, steri se s tejm spravljajo.

Če do lidge vidli, ka de tou šlau, mislim, ka do oni to tau steli delati. Če bi se najšli trgéštirge, s sterimi vküper bi en aj pa dva hektara nutposedili, bi trno dobro bilau. Za dve leti mo ge že to malo več znau o tom. Dosta lüdi geste tū v vesi, na žalost, ka so brezi dela. Na vekšom falati dosta dela ge že, ka človek sam ne more opravi. Ge mislim, ka bi tam že 5 ali 10 lüdi delo dobilo, ka bi si kaj parslüžili."

Tau bi rejsan dobro bilau, vejpa gnesden si človek žmetno delo spravi v Porabji. Če bi se najšli takši, steri bi se na veuki spravili s tejm, kakšno pomauč lejko čakajo oni?

Gospaud Puhan pravi, da so sadjari v Puconcaj pripravljene pomagati s tanači s svojo tehnologijo, vzemejo vzorec zemle za analizo. Tau pomeni, ka so pripravljene pomagati vse do rodnosti, dapa cepike šenki več ne morejo davati, tau venak vsikši leko porazmej.

Andreja Kovač

Spremljajte televizijsko oddajo

SLOVENSKI UTRINKI

vsako drugo soboto ob 9.40 na 2. programu madžarske televizije

Naslednja oddaja bo 19. novembra 1994

... DO MADŽARSKE

VOLITVE '94

Od 6. do 21. novembra poteka kandidatura v lokalne in manjšinske samouprave. Kandidira lahko vsak volilni upravičenec, ki ustreza določenim pogojem. Za župana lahko kandidira tisti, ki zbere priporočilo 5 odstotkov volilnih upravičencev, kandidat za člana samoupravnega telesa rabi podporo 3 odstotkov volilcev v svoji volilni enoti.

Kandidati za člana manjšinske samouprave imajo določene olajšave. Za veljavno kandidaturo na manjšinsko listo rabi je pet podpisov volilcev na določenem obrazcu.

Volitve manjšinske liste bodo veljavne, če bo manjšinsko listo volilo - v naseljih z več kot 10 tisoč prebivalci - vsaj 100 volilcev. V naseljih z manj kot 10 tisoč prebivalci rabi manjšinska lista 50 veljavnih glasov.

Število članov manjšinskih samouprav določa zakon, in sicer v naseljih z manj kot 1300 prebivalci je to telo tričlansko, v naseljih z več kot 1300 prebivalci pa petčlansko.

Na teh volitvah se volijo člani županijske skupščine neposredno. Po kandidaturi v županijsko skupščino manjšine nimajo ugodnosti, torej "tekmujejo" pod istimi pogoji kot stranke oz. druge večinske organizacije.

Če v določenih naseljih manjšinska lista ne bo dobila potrebnih glasov, se v tistem naselju ne oblikuje manjšinska samouprava. V tem slučaju se ponovne manjšinske volitve lahko razpišejo v novembru naslednjega leta.

VLADE ZA MANJŠINE

V organizaciji Urada za narodne in etnične Evropske ter sekretariata Evropskega sveta je potekala 10. in 11. novembra v Budimpešti konferenca z naslovom Vlade za manjšine v Srednji in Vzhodni Evropi. Na posvetu so sodelovali predstavniki dvanajstih evropskih držav.

KOMI SO KNJIGE VELKA VREDNOST...

Porabski Slovenci večkrat tak pravimo, ka zatok ne moremo naš gezik gordržati, ka nejmamo svojo literaturo, malo besed ma našo narečje pa tak tadala. Sreča, ka smo nej vsi takšoga mišenja. Gestejo, steri so mogoči po našom porabskom geziki dosti vör gučati brez toga, ka bi edno vogrsko rejč not zmejšali. Samo se trbej malo potruditi, mislim ge.

Kak si pa premišlava držina, vertinja na Dolenjom Seniki, štero vam škem notpokazati, te v mojom pisanji spoznali. Samo eške telko, ka je to Mukičova držina, Marija Mukič pa njeni mauž, Števan Mukič.

Večkrat smo že pisali, da je po l. 1956. več držin prišlo z Gorenjoga Senika na Dolenji Senik. Te držine so se notkvarterale, nikše nevolé nejga z njimi. So ranč tak pošteni pa delavni, kak dolenjiseniški Slovenci ali Nemci. Svoje narečje - v Porabji skurok v vsakšoj vesi malo ovak gučijo - so prinesli s sebov. Če se srečajo, te slovenska pesem tu naprej pride. S tejm je bogatejša naša mala ves.

Ge sam edno takšo držino gorpoiskala na Dolenjom Seniki. Oni so Mukičovi. Na gnes zakonski par sam živi v sploj lejptom deli vesi, v svojoj iži. Z njimi sam se že večkrat pogučavala. Takšoga reda je Marija - vertinja - furt naprej nosila svoje knjige. Kakšen je človek, vsigdar silo ma, zato sva si za knjige konkretno nigdar nej cajt vzela. Brez toga, ka bi njino usodo na kratki spoznali, bi samo polonja bilau, ka vam škem povedati od držine.

Kak Števanova tak Marijina držina je velka bila. V vsakšoj držini se je narodilo štirinajset detetov. Pri Števanovi držini je gorzraslo edenajset, v Marijini držini so vsi gorzrasli. Samo ka so prišla žmetna lejta. 1929. leta se je začnila gospodarska kriza. Marijino držino je notaroš mogo raztrgati, nej je mogoče bilau telko dece doma raniti. Pet ji je prišlo

v državni dom. Marija je mala bila, pozabila je slovenski. Gda je prišla nazaj, te se je znauvič navčila slovenski. Mukičovi so ojdli s svojimi vrstniki na marofe, po repa, po žetva. Tau je bilau njina mladost.

Števan je na srečo mladi v kosino fabriko prišo. Marija je pa samo po dosti lejtaj prišla v fabriko, 1970. leta. Od tistec sta šla v penzijo. Gda sta se oženila, sta brezi dauma bila. Vsaksi je doma živo. Po tistom sta pa v arendo šla, dočas sta nej prišla 1956. leta na Dolenji Senik. Te je že njina (h)či, Marijana 2 leti stara bila.

Marija, furt si mi od svoji knjig gučala. Odkec si je pa ti vküppobrala? Gde si do nijj prišla?

"Ge sam te knjige s svojga doma prinesla. Moj dejdak, sledkar pa moj oča, so štölali vsefale knjige od Mohorjeve družbe. Dej dak tak kak oča so te knjige, kalendara, vsefale novine sploj skrb meli. Mi mlajši smo lepau mogli prositi, aj je leko obračamo. Sprvoga smo je šteti tak nej znali, samo smo kejepe gledali. De je pa tau ti sploj lejpo bilau za nas. Edno velko lado knjig so njali na nas dejdak pa oča. Gda smo svoj daum gorzračunali, ge sam knjige vküppobrala."

Prajla si mi, ka so oča meli za edno velko lado knjig. Ka so delali z njimi?

"Kak moj dejdak, tak oča so tau vse pršteli, depa nej samo oni. Več ludi je tistoga reda tanosilo od rama šteti te knjige. Tau je pa žalostno, ka so nistarni nej nazaj prinesli. Največ je

pošteni bilau pa so furt nazaj prnesli, ka so na pausadbo prosili."

Ka pa ti, vsakšo knjigo maš, stero si od doma prinesla k sebi?

"Morem povedati, ka nej. Dosta ludi me je prosilo, pa

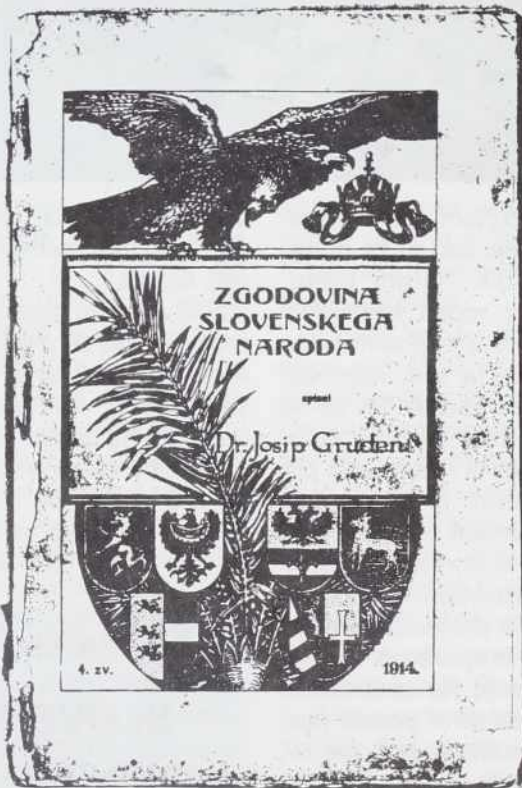
škem nikoganej dati vönapisati. Samo prosim vsakšoga, aj mi prnese knjige nazaj."

Zakoj so tebi knjige tak drage? Dosta vse si spoznala iz nji?

"Tau je nej za guč. Ge man Biblije s starim in z novim zakonom v slovenskom geziki. Mam vsefale knjige, gde sam se slovenski leko navčila zgodovino našoga pa drugi narodov. Gda malo cajta mam, naprej si prnesem te knjige. Tau je za mene svetek."

Marija mi pa začne iz dveje sobe naprej nositi knjige. Sploj me zanimajo te knjige, rada bi je malo spoznala. Dvej takši kusti knjigi mi je prnesla, steri gviišno več kil vagate. Prnesla mi je takše knjige tu, stero so slovensko napisane z madžarskimi liturami. Takše knjige ljudje radi majo, tak so tiskali dolgo lejt molitvene knjige. Prenesla in pokazala mi je cerkveni mesečnik (egyházi folyóirat), tu. Knjige, stero mi je kazala, so od 1882. do 1914. lejta v

je rejdk, steri mi je nazaj dau. Nistarne sam svojim vnukom dala, tau pa, ka doma mam, je obranjeno. Istina, ka ge mam vse gorzamerkan, kakše knjige, komi sam dala. Večkrat sam je že spominjala, da pa do togamau so mi knjige nej nazaj dali."

Daleč si je dala, ali so pa tu v našoj pokrajini?

"Nej. Nej sam je daleč dala. Na Gorenji Senik, v Slovensko ves, tuj pa tam so mi dužni knjige. Ne-

različni lejtaj vodane.

Marija, tak znam, da si ti te knjige zvéksoga že vse vöprštejla. Več takši je pa, stero nigdar vkraj ne deješ. Štere so te

knjige?

"Mene so sploj drage te knjige," pokaže na kuste knjige, na šteti etak piše naslov: Življenje preblažene Device in Matere Marije in njenega ženina Svetoga Jožefa. "Te knjige so tiskane bile 1882. leta. Sploj rada mam slovensko Biblijo. Napisana sta stari pa nauvi zakon, z lejpimi ilustracijami. S tejm knjigami je samo telko navolč, ka sam ge mejla edne dosta lepše. Samo ka so mi je vözamenili za tč. Tak mislim, ka so tč tu dosta vreedne. Biblijo tu na gausta štem gnesden. Tau je vse pravica gnes tu, ka Biblija pišejo."

Najšla sam edne knjige z naslovom: Zgodovina slovenskega naroda. Te knjige so 1914. leta bile vödane, pa že kak 4. zvezek (füzet). Ka pa znaš za prva tri?

"Mislim, ka smo meli. Samo tč so tu na tisto usodo priše, kak dosta moji knjig. Morem eške povedati, lepau prosim vsakšoga poštenoga človeka - sploj pa iz Slovenske vesi - steri mi je dosta odneso, aj mi prnese nazaj moje knjige."

Eške morem povedati, da te knjige, od stero müve gočive, pišajo v posebnoj deli od "Ogrski Slovencaj". Mislim, da si skauz prštejla, ka si najšla tam od nas?

"Kak sam ge tam prštejla na 544. strani, tam je tak napisano, ka so nas za "Vandale", za "Vende" zvali. Knjige pa trdijo, ka je našo lüstvo - vogrski Slovenci - slovensko lüstvo."

Števan, steri je do tejamau dosta nej gučo, mi samo telko povej, da bi sploj dobro bilau, če bi se na vogrskom radiona pá leko čüla oddaja za Slovence. Kak je prvin fajm bilau, da smo poslušali Franceka Mukiča.

Ka leko povejm na konci? Samo tau, da je dobro bilau pri Mukičevi. Vsi bi mogli pršteti njine knjige, depa po tistom nazaj dati. Za nji so knjige dragocene. Pa sika se tu.

I. Barber

KA JE TAU?

Kak se zové

- na Gorenjon Siniki.....
 na Dolenjon Siniki.....
 v Ritkarovci.....
 na Verici.....
 v Števanovci.....
 v Andovci.....
 v Slovenskoj vesi.....
 v Sakalauvci.....
 Kak so nicali.....

REŠITEV IZ
ŠTEVILKE 21/94

robec, robček - so nosile ženske v rokah ob praznikih

zsebkendö, keszkenö - innepnapokon, kezukben hordták a nõk diszként

Tak se zové: na Gorenjon Siniki, na Dolenjon Siniki pa v Slovenskoj vesi snájtékli, v Ritkarovci, na Verici, v Števanovci, v Andovci pa v Sakalauvci vacalejzec.

Tak so nicali: Inda so ženske samo k meši nosile snájtékli, v kikeu so včasik pčnaze zvezale.

JESENSKO VESELJE

vozlano • zavozlano • zavoz

FERDO GODINA:
ŠEPETAK

Med najbolj debelimi mišmi v hiši je bil Šepetak. Ni bilo tako skrite dobrote, da je on ne bi staknil. Če so bile druge miši lačne, je Šepetaka kar zmanjkalo in vrnil se je z napetim trebuhom.

Miši so v jezi vpile naj: "Tudi nam bi lahko dal kaj svojih dobrot."

Šepetak pa je samo šepetal: "Dal vam bom, če mi bo kaj ostalo."

Svojih zakladov pa jim le ni pokazal. Neopazno je smuknil najrajši na podstrešje. Tam so viseli velikanski kosi slanine, privezani za tram. Z njimi se je mastil in mastil.

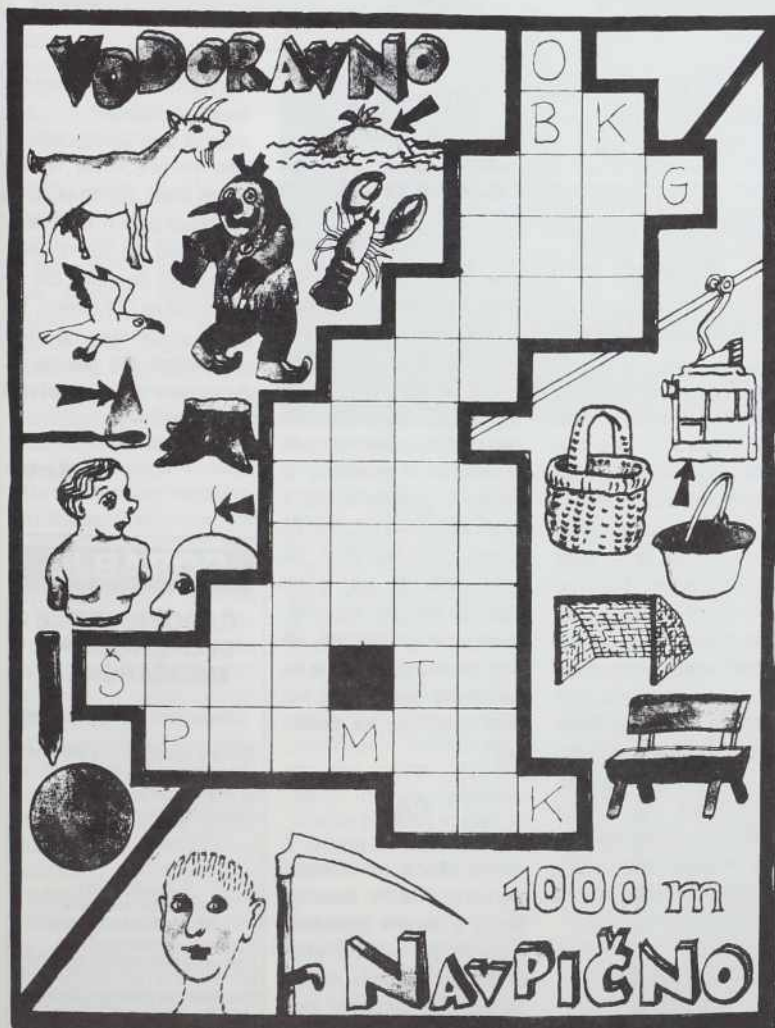
"Pokaži nam svoje dobrote," so se jezile miši.

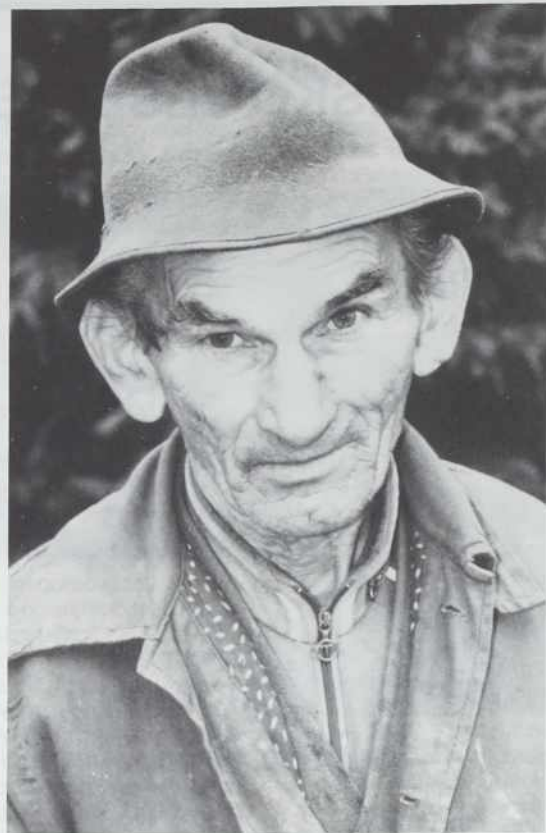
"Bom, če mi bo kaj ostalo," je šepetal Šepetak.

Nekega dne se spet sam umakne na podstrešje. Že na tleh zagleda košček slanine. Vesel si zašepeta. "Danes mi še na tram ne bo treba."

Vesel pohiti k slanino. A ko se dotakne koščka, reče: "Pok!"

In Šepetak ni mogel več niti šepetati. Ujel se je v past. Ni ga bilo več nazaj med miši. Ker ga ni bilo od nikoder, so miši sklenile, da ga bodo poiskale. Iskale so ga in ob tem našle skrivno pot, po kateri je hodil na podstrešje. Našle so tam tudi slanino privezano za tram. Planile so nanjo in se mastile. Tako se je izpolnila Šepetakova obljuba: Dobile so, kar je njemu ostalo.

**PORABJE IZ
OBJEKTIVA**

Foto:
S. Röth

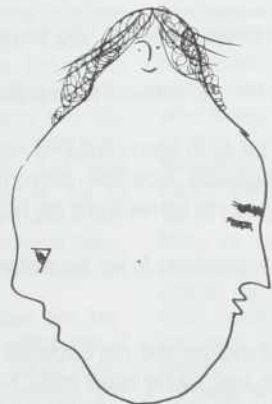

NAŠE PESMI (87)

SNOČ' SE ŠEČAM

Snoč' se šečam gor paj doj /:Ka mi asni zlato srebro,
po špancieranji, /:Ka mi asni zlato srebro,
tam se srečo devojčico, pa m' je vola nej.:/
brato šečara.

Rajša dečka siromaka
s trejmi krajcari.

V pravoj roki nesla sinka
v levoj rausmarin,
daj ga draga devojčica,
naj s' ga podešim.

kak pa Bauga, enga starga
dovca s trejmi jezeri.

/:Stari dovec pilo palo,
legény juhahaj.:/

Jaz bi ti ga rada dala,
daj ti ga ne smem,
snočkar sem zalubla,
pa m' je vola nej.

(Gorenji Sinik)
-mkm-

VRAJŽE TABLETE

Naš Ivan pa njegva žena
Ilonka sta že sploj stariva,
dapa lepau, v lübezni
živeta. Človeški žitek je pa
zatok nej vekivečen pa naš
Ivan - žau - eden den
mergč. Ilonka je strašno
žalostna, pa nej dugo po
tistim ona tū na drugi svejt
odide. Kak se šika, tam na
drugom svejti se srečata.
Sta sploj veseliva, pa
blajženiva v nebesaj. Edno
veselje za drugo zadobita,
gda Ivan etak pravi svojoj
Ilonki: "Vidiš, draga moja
žena? Že bi davnik leko tuj
bila v nebesaj, če bi ti nej v
naja klačila tiste vrajže
tablete.

ČLOVEK SE VUJZNA

Etoznauk se naš Vince
pa Karči srečata. Vince

NIKA ZA SMEJ

etak pravi Karčini: "Čüjo
sam, ka si se oženo. Kak
pa kaj? Zadovolen si?"

Naš Karči pa zdaj etak
pravi: "Zadovolen, zado-
volen. Vejš, kak je tau, moj
padaš? Tau je tak, kak gda
človek de v gostilno, si
vsede s padašami pa z
jedilnika si nika odberč. Že
naprej čutiš fajn žma, pa
vse. Gda ti pa gesti
vöprnesejo, pa kauštaš,
kaulagvrat poglednaš, ka
tvoji padaši gejo, te pa že
šanjalivaž, zakoj si si nej
tisto odebrau, ka padaš
gej."

ČAJ

Naš Geza je strašno
škrklavi. Eden den se
sreča s svojim padašom
Ivanom pa se ma etak
tauži: "Strašno! Ge nigdar
ne morem takši čaj piti,
kakšoga rad mam." Ivan
ge pa zdaj fejs pogledne
pa ga pita: "Pa zakoj nej?"

Čaj naprajti je pa rejsan nej
kunst gnesden!"

Geza pa: "Zakoj, zakoj?
Tau je tak. Gda doma
pijem eden čaj, te si eden
cuker not dejem, ka šparati
trbej. Gda pa kama dem,
pa mi tam poniüdijo čaj, te
pa tri cukre not dejem, ka
more človek priliko
vöponücati. Po pravici pa
ge samo z dvömi cukri rad
pijem čaj."

I. Barber

PORABJE

ČASOPIS ZVEZE
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deak Ferenc ut 17.,
p. p. 77, tel.: 94/380-767

Tisk:
SOLIDARNOST
Arhitekta Novaka 4,
69000 Murska Sobota
Slovenija
Po mnenju Ministrstva za kulturo
št. 415-715/93 mb z dne
3.11.1993 se časopis PORABJE
uvršča med proizvode, od
katerih se plačuje davek od
prometa proizvodov po 13. točki
tarife 3 zakona o prometnem
davku (Ur. list RS, št. 4/92).